

احکام، آداب، حقوق و مسئولیتها

فقه خانواده

در جهان معاصر

فهرست مطالب

۱۱ مقدمه مؤلف

بخش اول: ویژگیهای نهاد خانواده

۱۷ مقدمه موضوع

۱۷ یگانگی بشری

۲۵ امتیازهای زنان

۲۵ برخی از تفاوت‌های میان زن و مرد

۲۹ خانواده چیست؟

۲۹ انواع خانواده‌ها

۳۰ اهمیت خانواده

۳۲ پاره‌ای از مشکلات خانواده‌ها در دنیای معاصر

۳۳ ویژگیهای نظام خانوادهٔ مسلمان

۳۵ پایه‌های نهاد خانواده

۳۸ تربیت فرزندان

۳۹ اصول تربیت اسلامی

۳۹ ۱- تربیت ایمانی

۴۱ ۲- تربیت بدنی

۴۲ ۳- تربیت عبادی

۴۳ ۴- آموزش زبان عربی و علوم مفید

۴۴		۵- تربیت اخلاقی
۴۵		۶- تربیت معنوی
۴۶		۷- تربیت اجتماعی
۴۷		۸- آموزش فنی حرفه‌ای
۴۷		۹- تربیت عاطفی و نفسی
۵۰		۱۰- تربیت فکری
۵۱		۱۱- تربیت بهداشتی
۵۲		۱۲- تربیت زیبایی و آراستگی
۵۴		۱۳- تربیت جنسی

بخش دوم: مراحل تشکیل خانواده

۶۰		هدف ازدواج
۶۱		حکم ازدواج
۶۳		مشکلات ازدواج
۷۵		مبحث اول: مقدمات ازدواج
۷۷		ویژگیهای مرد ایده‌آل
۷۸		ویژگیهای زن ایده‌آل
۸۱		مبحث دوم: رسمیت یافتن ازدواج
۸۵		مبحث سوم: موانع ازدواج شرعی
۸۶		محرمات ابدی
۹۳		چندهمسری
۹۴		شروط چندهمسری
۹۸		شروط صحت ازدواج
۹۹		نکاح موقت
۱۰۴		مستحبات ازدواج
۱۰۶		مبحث چهارم: آثار و پیامدهای ازدواج
۱۰۹		انواع عقدهای باطل و صحیح
		۱- عقد موقت

- ۱۱۰ ۲- نکاح متعه ۲۱۲
- ۱۱۰ ۳- نکاح تحلیل ۲۱۲
- ۱۱۰ ۴- خواستگاری بر روی خواستگاری دیگران ۲۲۹
- ۱۱۱ ۵- نکاح شغار ۲۲۲
- ۱۱۱ ۶- نکاح پنهانی ۲۲۲
- ۱۱۱ ۷- ازدواج مدنی ۲۲۷
- ۱۱۲ ۸- ازدواج عرفی ۲۲۲
- ۱۱۲ ۹- ازدواج مسیار ۲۲۲

بخش سوم : حقوق عمومی و خصوصی اعضای خانواده

- ۱۱۷ انواع حقوق مسؤولیتها ۲۶۲
- ۱۱۸ اول : حقوق شوهر ۲۶۲
- ۱۳۷ حقوق شوهر بر همسر به مفهوم امروزی ۲۶۲
- ۱۳۹ دوم : حقوق زن ۲۶۲
- ۱۴۵ آداب همبستری ۲۶۲
- ۱۴۷ حقوق مادی زنان ۲۶۲
- ۱۵۱ حقوق زن بر شوهر به مفهوم امروزی ۲۶۲
- ۱۵۳ رضاع و شیرخوارگی ۲۶۲
- ۱۵۴ سوم : حقوق مشترك زن و شوهر ۲۶۲
- ۱۵۹ آیا عقل و دین زنان ضعیف است؟ ۲۶۲
- ۱۶۳ چهارم : حقوق فرزندان ۲۶۲
- ۱۸۸ پنجم : حقوق والدین بر فرزندان ۲۶۲
- ۲۰۱ ششم : حقوق اطفال و سالمندان ۲۶۲
- ۲۰۴ هدف از این مبحث ۲۶۲
- ۲۰۷ اول : حقوق کودکان ۲۶۲
- ۲۰۷ دوم : حقوق سالمندان ۲۶۲
- ۲۰۸ حقوق اطفال ۲۶۲
- ۲۰۸ الف : احکام مربوط به اطفال ۲۶۲

۲۱۰		ب: احکام جنین
۲۱۹		ج: ولایت بر کودکان
۲۲۱		ترتیب ولایت
۲۲۲		ولایت بر اموال
۲۲۴		ضوابط و شرایط ولایت
۲۲۵		صلاحیت اولیاء
۲۲۷		حکم تصرفات پدر
۲۳۱		د: احکام وصایت
۲۳۴		ه: سرپرستی کودکان
۲۳۶		و: احکام مربوط به مخارج کودکان
۲۳۹		ز: تربیت اطفال
۲۴۵		حقوق سالمندان
۲۴۸		الف: مراقبتهای پزشکی از سالمندان
۲۵۱		ب: خانه سالمندان
۲۵۳		ج: مخارج سالمندان
۲۵۵		د: فعالیت سالمندان
۲۵۶		ه: کارهای متناسب با توانایی سالمندان
۲۵۸		و: قوانین و لوایح مربوط به حقوق سالمندان
۲۶۶		هفتم: حقوق خویشاوندان
۲۷۴		هشتم: حقوق همسایگان
۲۸۰		نهم: حقوق دوستان
۲۸۵		دهم: حقوق جامعه اسلامی

بخش چهارم: فعالیتها و مسؤولیتهای خانواده

۳۰۳		۱- تنظیم خانواده
۳۰۹		۲- عادات و رسوم جشن و عزا
۳۱۰		مراسم عروسی
۳۱۱		مراسم مهمانی

۳۱۴	تغزیه و مسایل مربوط به آن
۳۲۱	مجالس لهو و لعب
۳۲۵	۳- فعالیتهای ورزشی و تفریحی
۳۳۲	ارائه خدمات به مادران و نوزادان
۳۳۵	لباس و آراستگی
۳۳۹	حدود عورت مردان و زنان
۳۵۰	رفتارهای انسانی مشترك میان مرد و زن
۳۵۶	۴- کار و مشغلت خانواده
۳۶۱	کار خارج از منزل زنان
۳۶۴	امامت و قضاوت زنان
۳۶۶	۵- ثروت و مالکیت از نظر اسلام
۳۷۳	۶- روابط با غیرمسلمانان
۳۷۷	مراقبت و مهربانی با حیوانات

بخش پنجم: پایان زندگی زناشویی و پیامدهای آن

۳۸۴	موضوع اوّل: طلاق
۳۸۹	انواع طلاق
۳۹۳	موضوع دوّم: رجعت
۳۹۴	انواع رجعت
۳۹۵	موضوع سوّم: خلع
۳۹۷	پیامدهای خلع
۳۹۸	موضوع چهارم: جدایی از طریق دادگاه
۳۹۹	۱- ناتوانی شوهر از تأمین مخارج زندگی
۴۰۰	۲- جدایی به خاطر عیب و نقص شوهر
۴۰۱	۳- جدایی به خاطر بد رفتاری و بد خلقی شوهر
۴۰۲	۴- مفقود الاثر یا محبوس شدن طولانی شوهر
۴۰۲	۵- مرتد یا مسلمان شدن زن یا شوهر
۴۰۴	موضوع پنجم: ایلاء

۴۰۴		حکمت ایلاء
۴۰۵		شروط ایلاء
۴۰۵		حکم ایلاء
۴۰۶		موضوع ششم: سوگند ظهار
۴۰۶		شروط ظهار
۴۰۷		پیامدهای ظهار
۴۰۸		موضوع هفتم: لعان
۴۰۹		حکمت لعان
۴۰۹		شروط لعان
۴۱۰		جدایی از طریق لعان
۴۱۰		موضوع هشتم: عدّه زنان
۴۱۱		حکمت عدّه
۴۱۱		حکم شرعی و سبب عدّه
۴۱۲		انواع عدّه
۴۱۵		نفقه زنان در مدّت عدّه
۴۱۷		سخن پایانی

مقدمه مؤلف

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين ، والعاقبة للمتقين ، ولا عدوان الا على الظالمين ،
والصلاة والسلام على سيدنا محمد الذي ارسله ربه رحمة للعالمين وعلى آله وصحبه
اجمعين .

این کتاب پاسخگوی همه نیازهای خانواده‌های مسلمان نه تنها در عصر
حاضر بلکه در هر عصر و زمان دیگری ، در ارتباط با احکام حلال ، حرام و مسائل
شرعی و اخلاقی از زاویه صرفاً اسلامی است ، که در راستای ساختن خانواده
مسلمان براساس نگرشی عملی و واقع‌بینانه استوار بوده و بر مبنای همان روش صدر
اسلام قرار گرفته است .

اهدافی که شریعت اسلام در احکام مربوط به خانواده دنبال می‌نماید ، به
طور خلاصه عبارتند از:

- استحکام پایه‌های جامعه اسلامی

- پرورش نسلی توانا ، تلاشگر ، مجاهد ، مؤمن و نسلی که توانایی ادامه دادن
به سازندگی ، کار ، تلاش و پاسداری از حریم دین خداوند و حقوق مردم و
استوار نمودن پایه‌های عزت ، کرامت و تسلیم‌ناپذیری در جامعه را داشته باشد .

- فراهم نمودن شرایطی که خانواده راه انحراف را در پیش نگیرد و دچار تزلزل و

فروپاشی نگردد و همچنان به عنوان ستونی سستبر و سالم برای بنای کاخ جامعه‌ای اسلامی پایدار بماند.

راهکاری که در این کتاب دنبال می‌شود، بررسی‌های کلی و مختصر برای عمل و اقدام ریشه‌ای، پالایش شده و مستندنامه است و به‌خاطر سهولت استفاده از مطالب، از طول و تفصیل پرهیز شده تا برای دهها میلیون از افراد خانواده‌ها قابل استفاده باشد و با بهره‌گیری از منابع اسلامی مورد اطمینان، معلومات لازم را در اختیار آنان قرار دهد.

همه نیازهای خانواده‌ها را که با جهان معاصر و خواسته‌های فراوان و متنوع آن سازگاری دارد، مورد بررسی قرار می‌دهد، خواسته‌ها و ضرورت‌هایی که بسیاری از آنها پیامد رویارویی‌های تبلیغاتی و تهاجم فرهنگی غرب یا سازمان‌هایی است که صرفاً خانواده اسلامی را نشانه گرفته‌اند.

اهدافی که این کتاب دنبال می‌کند، از لابه‌لای محورهای زیر متجلی

می‌شود:

۱- اقدام و پیگیری عملی و ارائه رهنمودهای لازم برای پاسداری از نظام خانواده اسلامی و تقویت داخلی آن برای رویارویی قوی و فراگیر با خراب‌کاری سازمان‌های بیگانه و تلاش‌های جدیدی که برای فروپاشی کاخ خانواده مسلمان صورت می‌گیرد.

۲- بالا بردن سطح آگاهی افراد خانواده به ویژه پدر، مادر و پس از آنان فرزندان و متوجه نمودنشان به این حقیقت که محافظت از خانواده اسلامی، منافع و آسودگی‌های بسیاری را به دنبال دارد و چنانچه خانواده مسلمان در سلامت و آسودگی قرارداداشته باشد، درچارچوب آن اسلام نیز در سلامت قرار خواهد داشت و در صورتی که دچار اختلال، فساد و ناهنجاری بشود، مایه خواری و مشکلات فراوانی گردیده و به زیان خانواده و همچنین شریعت خداوند تمام خواهد شد.

۳- این کتاب بیانگر سماحت، واقع‌نگری، میانه‌روی، اعتدال، ارزش و

منزلت والای اسلام در جهت پاك، سالم و مرتب نگاه داشتن خانواده و ایجاد کمر بند امنیتی استواری برای جلوگیری از لغزش، تنش و فروپاشی آن می باشد.

۴- خانواده یکی از مهمترین پایه های نظام اجتماعی اسلام است، نظامی که خود بر پایه های استواری مانند: سلامت، فضیلت، آداب ارزشمند، هماهنگی و سازگاری توانمندان با جامعه برای جلوگیری از ذوب و ضایع گردیدن قرار گرفته است.

۵- از مقایسه اصول و قواعد نظام خانوادگی در اسلام و واقعیتهای موجود در آن با دیگر سیستمهای موجود در شرق و غرب معلوم می شود که نظام خانواده در اسلام، نظامی معنوی، ارزشی، اصلح و برای همه بشریت ماندگارتر است؛ زیرا ریشه ها، رهنمودها و احکام آن از منبع و مصدری اسلامی سرچشمه می گیرد و ارتباطی با قوانینی که ریشه در اهواء و کشش های ناروای نفسانی دارند، ندارد.

۶- تاروپود جامعه اسلامی برگرفته از قرآن و رهنمودهای صحیح سنت رسول خدا ﷺ و تبلور اخلاق و آداب اسلامی است.

۷- خانواده مسلمان با جامعه اسلامی ارتباطی تنگاتنگ و مستحکم دارد و با رویکردها و اهداف آن خود را هماهنگ می سازد و در عین حال با انحراف جامعه از راه و رسم مورد پسند خداوند- در راستای محافظت از خیرات، منافع و سعادت خانواده و حمایت از آن، از ذوب شدن، فروپاشی، درهم ریختگی و خروج از اطاعت خداوند- هم میسر نمی گردد.

در کنار مطالبی که گفته شد یادآوری این موضوع را لازم می دانم که همه احادیثی را که در این کتاب ذکر کرده ام، مورد تحقیق و بررسی قرار داده و آنها را از منابع معتمد آورده ام و چنانچه در پاره ای موارد مطالبی تکرار گردیده به دلیل مناسبت و ضرورتی بوده که این امر را ایجاب نموده است؛ زیرا هر مقامی مطلبی را می طلبد و همه معلومات و مطالب آن از منابع معتبر و موثق برگرفته شده است.

در این کتاب طرح و ساختار مطالب شامل يك مقدمه و چهار بخش است: